

безпечення “контролю над злочинністю”, стримування її за допомогою застосування тих засобів, які встановлені законом [2, с. 3,8]. При цьому наголошується саме на «контролі над злочинністю», оскільки будь-яке протидіяння завжди має в якості своєї кінцевої мети перемогу, тобто в даному випадку повне викорінювання злочинності навряд чи уявляється можливим.

Певна децентралізація поліцейських функцій вкупі з розмежуванням повноважень між судовою і виконавчою владою розглядаються як найважливіші умови демократії, гарантії дотримання рівноваги між потребами правоохоронної діяльності в застосуванні примусових заходів і необхідністю забезпечення прав і свобод громадян.

Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія досвід, шляхи удосконалення. Х.: Основа, 1996. 398 с.

Манжула А.А. Державне управління на місцевому рівні // Вісник Запорізького юридичного інституту. 2011. № 1. С. 56-62.

Сачаво А.Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія внутрішніх справ України. К., 2004. 163 с.

Миронюк Р.В.

д.ю.н., професор,

професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності ДДУВС

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПОЛІЦІЇ

Прагнення української держави стати повноправним членом світової спільноти обумовлено зміщенням векторів діяльності правоохоронних органів в цілому і поліції зокрема з метою першочергового забезпечення ними національних конституційних норм та світових стандартів захисту прав і свобод людини.

Основною метою діяльності національної поліції України, визначеною Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року (далі – Закон), є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. Основоположними принципами діяльності поліції серед інших визначено відкритість і прозорість, а також взаємодія з населенням на принципах партнерства, що в свою чергу закладає основи для повернення довіри до цього правоохоронного органу та його законної діяльності спрямованої в першу чергу на обслуговування громадян в правоохоронній сфері.

Виходячи з нової «обслуговуючої» функції поліції, основним замовником поліцейських послуг є народ України, її громадяни, за рахунок сплати податків утримує поліцію, а тому повинні мати законодавчо визначені гарантії контролю за її діяльністю.

Відповідно до чинного законодавства, а зокрема розділу VIII «Громадський контроль за діяльністю поліції» Закону України «Про Національну поліцію», нормативно визначено такі форми публічного контролю за діяльністю поліції: отримання і оприлюднення звіту про поліцейську діяльність; контроль за діяльністю керівника поліції і прийняття резолюції недовіри йому; шляхом взаємодії між керівниками територіальних органів поліції і представниками органів місцевого самоврядування; шляхом залучення громадськості до розгляду скарг на дії або бездіяльність поліцейських.

Для вироблення ефективної національної моделі публічного контролю за діяльністю поліції в цілому і для з'ясування головних аспектів взаємодії громадськості і поліції доцільним є з'ясування міжнародних стандартів публічного контролю за діяльністю поліції та виділення шляхів його впровадження в Україні.

Перш за все, слід зазначити, що міжнародні стандарти взаємодії підрозділів поліції з громадськістю визначені в резолюції № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» (8 травня 1979 р., Страсбург) [2], Рекомендаціях (2001) 10 Комітету Міністрів державам учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», прийнятих Комітетом міністрів 19 вересня 2001 року на 765-му засіданні заступників міністрів [3], і Резолюції 34/169 Генеральної Асамблеї ООН, Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, від 17 грудня 1979 р. [4]. Декларація про поліцію в багатьох країнах покладена в основу професійних стандартів поліцейських, і хоча вона не має юридичної сили, її основні положення були закріплені в Європейському кодексі поліцейської етики, прийнятому як додатковий регулятивний документ Ради Європи.

Зазначені документи рекомендують державам організувати свою поліцію відповідно до професійних стандартів взаємодії підрозділів поліції з громадськістю та передбачають, що: діяльність поліції проводиться в тісному контакті з громадськістю та ефективність поліції залежить від публічної підтримки; поліцейські організації, крім забезпечення правопорядку, виконують соціальні, а також сервісні функції в суспільстві; довіра населення до поліції тісно пов'язана з їх ставленням до громадськості, зокрема, їх повагою до людської гідності та основних прав і свобод людини; поліція повинна бути організована таким чином, що сприяє хорошим зв'язкам поліції з громадськістю та, при необхідності, ефективної співпраці з іншими органами, місцевими громадами, неурядовими організаціями та іншими представниками громадськості; поліція повинна бути організована таким чином, щоб заслуговувати публічну повагу як професійні захисники права і послуг для громадськості; поліцейські організації повинні бути готові надати об'єктивну інформацію про свою діяльність громадськості

без розкриття конфіденційної інформації.

Слід зазначити, що з числа різноманітності форм публічного контролю за діяльністю поліції в зарубіжних країнах найбільш ефективною є активна участь громадськості у взаємодії з поліцією, спрямованої на прийняття ряду превентивних заходів, спрямованих на недопущення (мінімізації) порушень публічного порядку, і ліквідації наслідків таких порушень, особливо на місцевому (муніципальному) рівні, зокрема: прийняття участі в патрулюванні адміністративно-територіальних одиниць (вулиць, парків, скверів, спортивних, музичних та інших розважальних арен, об'єктів публічного та трубопровідного транспорту); участь в проведенні спільних нарад місцевої поліції і муніципалітетів; участь в охороні публічного порядку в разі посиленого варіанту несення служби поліцією (при стихійних лихах, масове порушення публічного порядку, маніфестаціях, мітингах, у період профілактичних заходів і заходів ліквідації наслідків терористичних загроз і ін.). Тут слід зазначити, що таке залучення громадськості до спільної діяльності з поліцією відбувається в переважній більшості з ініціативи громадян, і тільки у винятковому випадку, наприклад при ліквідації наслідків стихійного лиха, з ініціативи поліції або органів публічної влади.

На жаль, у чинному законодавстві, а зокрема розділі VIII «Громадський контроль за діяльністю поліції» Закону України «Про Національну поліцію», такі форми взаємодії громадськості і поліції не знайшли свого нормативного закріплення, і мабуть цьому є причина, пов'язана з тим, що багаторічна практика залучення громадськості до участі в діяльності міліції зводилася до примусового залучення громадян у ролі народних дружинників до охорони публічного порядку, останнім часом не мала своєї ефективності. Оскільки такі форми взаємодії громадськості і міліції, як залучення до проведення нарад, участі в відборі кадрів в міліцію, оцінка громадськістю результатів діяльності міліції, майже не здійснювалися, їх і поклали в основу нового Закону «Про Національну поліцію» як нормативного акта, який в першу чергу регламентує поліцейську, а не громадську діяльність.

У зв'язку з цим великий інтерес представляє зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності поліції і його адаптація в Україні. Незважаючи на наявність спеціально створених державних інститутів основної професійної функцією яких є забезпечення публічного порядку та безпеки, а ця функція в більшості країн світу покладено на поліцію, залучення громадськості до поліцейської діяльності є вкрай необхідним і доцільним по деяких позиціях: як допоміжного суб'єкта поліцейської діяльності, що в більшості конфліктних ситуацій поліцейський-громадянин виступають в функції певного суспільного арбітра; як суб'єкта, який контролює діяльність поліції; як суб'єкта, який економить бюджетні кошти направлені на охорону публічного порядку. Адже іноді саме громадяни, які стали свідками правопорушення або знають про злочин, що готується, можуть надати поліції неоціненну допомогу в справі профілактики і розслідування зло-

чинів, а також підтримання правопорядку на конкретній території (насамперед за місцем проживання громадян). Не випадково в більшості країн наголос у правоохоронній та правозахисній діяльності органів державного управління робиться насамперед на запобігання злочинам та іншим правопорушенням за допомогою громадськості.

Першу в світі модель поліцейської діяльності, заснованої на підтримці та участі громадськості, було введено Робертом Пілом в Великобританії у 1829 році. Тоді вперше було висловлено думку, що поліцейська автономія – невиправдана стратегія. Поліція не може виконувати ефективно і своєчасно своїх обов'язків, не спираючись на підтримку громадських об'єднань і жителів районів, які обслуговують поліцейські підрозділи. Результатом такої політики стало створення так званої нової поліції, яка тісно співпрацювала з населенням [5, с.160]. Співпраця між поліцією і громадянами полягає в тому, що між ними встановлюються такі взаємини, при яких вони разом вирішують проблеми боротьби зі злочинністю та підтримання правопорядку за місцем проживання громадян. У такому випадку, як вірно відзначають деякі дослідники, «спрацьовує один з основних принципів функціонування поліції: громадська безпека і правопорядок – спільна турбота держави і суспільства; поліція буде надавати допомогу тільки в тих випадках, коли зусиль громадськості недостатньо» [6, с.11-13].

Належна взаємодія громадськості з поліцією може здійснюватися виключно на підставі добровільності та організаційної забезпеченості. Тут слід зазначити, що в багатьох країнах органи поліції мають структурні ланки (підрозділи), персонал яких займається виключно взаємодією з населенням. Співпраця поліції і громадян здійснюється через різні громадські ради, комітети, об'єднання, до складу яких входять представники профспілкових, релігійних та інших громадських об'єднань. Безперечно, не всі добровільні об'єднання витримують перевірку часом і ефективно працюють, але в зарубіжній практиці є чимало життєво стійких форм участі населення в роботі поліції по боротьбі зі злочинністю та підтримання публічного порядку. Але очевидним залишається те, що органи поліції повинні підтримувати і стимулювати ініціативу громадськості до взаємодії. Це повинно виявлятися в тому, що інспектор поліції зі зв'язків з громадськістю повинен здійснювати таку роботу: вести облік громадян, які залучаються до охорони публічного порядку і в різних формах взаємодіють з поліцією, така інформація повинна носити публічний (відкритий) характер, оприлюднюватися в ЗМІ на офіційних електронних сторінках поліції, за винятком взаємодії в сфері оперативно-розшукової діяльності; клопотати перед дозвільними органами, про надання переважного права носіння такими громадянами вогнепальної травматичної зброї (в разі законодавчого закріплення в Україні такого права громадян); клопотати перед керівництвом поліції про заохочення даних громадян, в тому числі про присвоєння їм державних нагород і відзнак.

Організацію та впровадження таких програм в Україні необхідно почи-

нати з формування та аналізу громадської думки про діяльність сучасної поліції. Позитивний образ і високі результати діяльності, бездоганна репутація та належний рівень культури – основні складові професійного успіху поліцейського, в тому числі і в сфері комунікації з населенням і громадськими формуваннями.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Декларація про поліцію: Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи №690 (1979) від 8 травня 1979 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_803.
3. Про Європейський кодекс поліцейської етики: Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи від 19 вересня 2001 року. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.
4. Кодекс поведення должностных лиц по поддержанию правопорядка: Резолюция 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН от 17 декабря 1979 г. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
5. Долгополов А.М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони публічного порядку і державного кордону в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Долгополов Анатолій Миколайович. К., 2008. 268 с.
6. Бесчастний В., Гребеньков Г. Взаємодія міліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку // Журна «Віче». 2013. № 12. С. 11-13.

Михайленко Р.В.

к.філос.н., доц., доцент кафедри
філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВІ

Базовим елементом сучасного суспільства є держава. Вона функціонує на основі політичної влади. Державу слід розглядати як найвищу форму політичної влади. Державна влада – це, передусім, організована воля всього суспільства, спрямована на досягнення загальних цілей і підтримку його стабільності. Треба наголосити, що поняття політична влада тотожне поняттю державна влада для сучасного суспільства. Політична влада реалізується не тільки органами держави, але й через діяльність партій, громадських організацій різного типу. Державна влада – своєрідне ядро політичної влади. Вона опирається на спеціальний апарат примусу й поширюється на все населення тої або іншої країни. Держава має у своєму розпорядженні монопольне право розробляти закони й інші розпорядження, обов'язкові для всіх громадян. Державна влада означає певну організацію й діяльність у здійсненні цілей і завдань цієї організації. Державна влада може домагатися своїх цілей різними засобами, у тому числі ідеологічним впливом, переконанням, економіч-